

Російська війна, Галичина і Українці.

Полка австро-угорської *України* яка і коротко потім промови германців російської політики в державній думі ще раз звернули увагу світа на причини і цілі, якими рухувала ся Росія, викликаючи сю війну. На сьогодні і можна було сподівати ся, між міжвоєнними й міжвоєнними австрійсько-угорської дипломатичної книги та міжвоєнними й міжвоєнними російських політиків є деякі суперечності — як у представленню фактів, так і в їх політичній оцінці. Суперечності ці зрештою зрозумілі і вони самі про себе не приносять нічого несподіваного. Одначе коли, порівнюючи задані енциклопедії обох сторін, таки не можемо адержати ся від вислову стурбованія, то се тому, що на одній з основних пунктів дипломатичної думи ворожих держав неначе-б-то змінялись становищами і одна висловлює з надзвичайною отвертістю таку погляд і почування, про які радше слід-би було поговорити отверто другій, а рівночасно друга серпанком дискретності пильно закриває такі факти, які закривати — бо дай до часу — було-би природливішим інтересом першої.

Мова про *східну Галичину* як про *Південь українського національного життя і про місце її в світі*.

Говорили про сю справу оба російські міністри, Сазонов і Горєвкін. Перший говорив про Галичину як про область, з якої Німеччина бачи-то загрожувала Росії — українським рухом. Другий серед оплесків думи повиними одушевляючи словами величав хвилюву російську інвазію на Галичину як дію, що вплила останній, доси хвилюючий, цвіт у вінець російських імператорів — тих, мовляв, збирачів „російських земель“.

Один і другий з майже шкільною отвертістю признались, що *першою і початковою ціллю Росії в сій війні було і є загарбання українського Півдня*, з'єднання всіх т. зв. „російських“ земель під владою московщини і усунення тої *найбільшої і найважчої з усіх небезпек для „єдності і надійності“* російської нації й імперії, котра лежить в розвитку національних сил українського народу. Покласти край цьому розвитку і розбити найправішу з усіх можливих для теперішньої Росії небезпек — небезпеку зливання наросійської мрії про один великий російський нарід — задумали російські дипломати і генерали в сій війні — а шляхом до сєї цілі мав бути заняті східної Галичини. Чи навіть деякі інтимні адієнси російського апарату на галицьку територію було-б-справді дійсним початком національно-політичного ідеалу наросійщини, чи укра-

їнська стихія справді дала-б-раз на все загартити захотом пересунена дотеперішних кордонів — се инша річ, і тут наш історичний досвід зовсім зниклий від рахунів російських „завоювання“. Але в сьому ми з ними згодні, що як ми так і вони знали і знаємо, що не Сербія, не Дарданел, і не Вірменія — хоч як вони самі в собі цінні і важні — є початком й безумовним постулатом, категоричним імперативом російського національного імперіалізму, а є ним загарбана української Галичини.

Все инше „даєть ся“ Росії шворне чи пізніше, але що-до *нашого* постулату не знає Росія ні хитанія ні проволочки. Се найслабший, се — скажемо навіть — єдиний справді слабкий пункт цілої концепції російської держави і національності.

В *українській Галичині* має Австрія — на погляд російських політиків — *ключ до історичної і будучини Росії і, російського народу, а загарбати сего ключа — вибравсь мільони російських військ.*

До сєї задоби грабежи признають ся чільні російські міністри аж до цинізму отверті, а ці слова їх не зрідкую розуміли сьому факту „осьвідомляюча“ передмова до популярного видання, австрійської Червоної книги. Про все там говорить ся, про Сербію, Царгород, Вірменію і т. и., а дискретно промовчана там перша і найважливіша річ.

Чому? — не будемо тут розглядати. На се прийде инший час. Нині супроти сказаних про нас заяв у російській думі можемо тільки з почутем гордості гаянути на окові несповна шкільного, короткого часу *праці нового українського громадянства в Галичині*, праці, яка — хоч стояли їй на перешкоді всілякі можливі перешкоди, в сій часі й ігноранція міродатних кругів, — стихійною силою побудувала таку незвичайну будівлю української національної експансії, що в основних своїх задріжало від неї могуче московське царство. Працю сєю наклали ми не тільки собі, українському 30-мільоновому народови, нерукотворний скарб духовної енергії, якого ні огонь, ні вода, ні московські багнети не могли знищити, а й для наддунайської Монархії — мимо вої і часто навіть проти вої її політиків — і для цілої *Середньої Європи* ми виковали ключ, яким можна отворити московсько-російську впливцю нарідів і ним — віримо в се твердо — вона скорше чи пізніше мусить бути отворена. І се без огляду на те, який-би не був вислід теперішньої війни.

Галичина як політичний і воєнний чинник колись і тепер.

Примок до *Історії українського життя*.

І. Крав.

Королівство Галичини і Володимирів з великим кількіством Крайських, Осейцизьких і Заторських — як видно з його урядової мови — се продукт власного історичного процесу. Недавніще відоклину від себе неоднораз історичні складові часті шийшого коронного краю, то побачили, що скорочена — интимні однією мови — єрній його мови: „Галичина“ зовсім оправдала й задія означені цілого простору. Поведіння від того місця на Схід, до держави австрійсько-російської неможливо біжить, сеї ріки, коло і Рудника, навіть легше занути до заходу, поїхав Ретовою, на сході і Санданезою на заході, в напрямі Чудеца, Стражова, Коросія і Дукаї до угорської границі. По східній боці сєї межі знаємо історичні краї: королівство Галичини (з північною Буковиною мало не в цілості) і частину (у сточищі р. Буга) королівства Володимирського, які і в історії були відокліні від решти політично королівства. По західній боці згаданої границі знаємо частину територій колишньої Малопольщі (нед. княв. Крайського, княвства Судовирського, між долинами Сяном і Вислоком) та надєнні простори двох шлявських княвств: Мазовицького і Заторського.

Ся історична межа, як бачимо, сьогодні майже не має природних основ, хоч понавала ся дуже триком (до середини XIV в. протягом мало не чотирьох століть була державною, а потім це стільки адміністративною границею), одначе в найдавніших віках не хвибувало їй і природної підстави, у непрохідних пралісах над Вислоком, скріпленою ще фактом, що вона розділяла обидва племена ині Галичини — Українців на сході від Поляків на заході. Остання — етнографічна — межа підпала агодом певним перемінам — на півночі, над долиною Вислоком, вона пересунула ся майже до самого Сяну, на полудніж, у Карпатах, пересунула ся сильно до заходу аж поза р. Поїрад. Тут треба ще зазначити, що часто уживаний погляд коронного краю на Східну і Західну Галичину (який по дуїці реформи 1846—50 мав утворити дві окремі адміністративні одиниці, сгодом одначе обмежив свою важність на судовий устрій краю та деякі маловажні адміністративні окремності), що сєї поділі являеть ся комбінацією історичної й етнографічної границі, очевидно на некористь української частини, бо углядною здобуток польської язикової території, а ігнорув здобуток української, яка, беручи територіально, у трое більша від польської. Подібне відношеня й між обома історичними складовими частинами шийшого коронного краю: територія колишнього королівства Галичини і Володимирів обіймає три чвертини, а з сього простору на саму історичну Галичину припадає десь п'ять шестих. Колиж вільнемо щенід увагу й Буковину, яка у значній часті географічно й історично належить до Галичини, то бачимо, що поняте Галичини історичної і теперішньої (австрійської), вгадом беручи, доволі складаєт ся з собою і тому в дальших увагах не будемо відкривати обох понь, хіба лиш

**Домагайте ся
скрізь „Діла“!**